

Zaščita slovenske manjšine v Italiji

INTERVJU / POGOVOR S SENATORJEM BRATINO O ZAČITNEM PREDLOGU, KI GA JE VLOŽIL PRED DOBRIM TEDNOM

»Široko soglasje je vzvod, ki ga nameravam izkoristiti«

GORICA - Senator Darko Bratina je ob koncu prejšnjega tedna, tik preden je parlament zaprl duri za poletne počitnice, vložil zakonski predlog za zaščito slovenske manjšine v Italiji. Predlog je podpisalo 62 senatorjev 13 političnih skupin. Izjema so bili senatorji Forza Italia in Nacionalnega zavezništva, ki z osnutkom - vsebinsko ga je oblikovalo skupno predstavništvo - niso soglašali in so vložili lastne, veliko bolj omejevalne predloge.

O osnutku, o soglasju, ki ga je znal doseči in o možnosti, da bi se po počitnicah začela parlamentarna pot predloga, smo se pogovorili z goriskim senatorjem. Pogovor se je začel prav z ugotovitvijo, da je bilo tokrat soglasje še sicer od tistega, ki ga je Bratina zbral v prejšnjem mandatu.

Zacniva kar z vložitvijo osnutka.

BRATINA: V prejšnjem mandatu so zakonski predlog podpisali predstavniki vseh skupin z edino izjemo MSI. V sedanjem parlamentu je bila naloga se bolj zahtevna. Na začetku mandatne dobe je bilo vzdušje tako, da bi lahko zbral samo podpise tistih levičarskih strank, ki so tradicionalno podpirale slovensko manjšino. Zato sem se vprašal, ali naj zberem nekaj podpisov in vložim zakon, da bo formalno zadosteno tej potrebi ali pa naj si prizadevam in skušam ustvariti okrog manjinske problematike zadostno soglasje, da bo predlog imel večjo politično težo. Stanje se je stalno spreminjalo zaradi strankarske dinamike (stranke so se cepile, nastale so nove skupine). Zato je bilo delo preprečevanja daljše in zahtevnejše. Rad pa bi zelo jasno povedal, da bi se nič ne spremenilo, tudi ko bi bil vložil osnutek pred nekaj meseci. Parlament je bil zavzet z zahtevnimi in neodločljivimi vsedravnimi vprašanji in ni bilo časa za pomembne, vsekakor pa bolj postranske probleme, ki nimajo vsedravnih valence, kot je zaščitni zakon za manjšino.

Osnutek je podpisalo 62 senatorjev...

BRATINA: Tako je. Zdi se mi, da je podatek zanimiv, saj pomeni, da je predlog podpisalo 20 odstotkov senatorjev. In to bo imelo svoj vpliv, saj je tolikšno število podpisov vzvod, ki lahko pripomre k temu, da se razprava vsaj začne.

Ce je bilo vzdušje na začetku mandata negativno, je pa tudi res, da je minilo več kot šest mesecev, od kar Silvio Berlusconi ni več v sedlu. Ali ni to predlog čas za zbiranje podpisov in ustvarjanje širšega soglasja?

BRATINA: Poskusite, pa boste videli.

Med podpisniki so trije podpredsedniki senata, delni parlamentarci, ni pa karjanskega senatorja Diega Carpeneda, predvsem pa ni tržaškega senatorja Claudia Magrisa, ki je bil izvoljen tudi s slovenskimi glasovi. Kako si to razlagate?

BRATINA: Carpenedo in Magris sta v bistvu zamrznila soglasje, kar ne pomeni, da bi v prihodnje ne lahko podpisala. Najbrž pa Ljudska stranka pripravlja svoj predlog, ki ne bo tako odprt do manjinske problematike, kot je naš. K temu pa bi rad še nekaj dodal. Osvojil in podpisal sem predlog, ki ga je izoblikovalo skupno predstavništvo, ker se mi je zdelo pomembno soglasje, ki je bilo ob tem predlogu doseženo v manjšini. Vendar, kot sem povedal že v prejšnjem mandatu, se mi pot globalnega zaščitnega zakona ne zdi najboljša. Mislim, da bi se mi morali zavzemati za nekoliko drugačno pot, ki bi najbrž prej pripeljala do cilja: najprej okvirni zakon, ki bi ga nato dopolnili s serijo specifičnih področnih zakonov.

Dejstvo, da so med podpisniki trije podpredsedniki senata, lahko pospeši parlamentarni iter predloga?

BRATINA: Če bo sedanjí parlament zivel, se mi zdi, da bodo podpisi teh podpredsednikov in predstavnikov nekaterih strank, ki sodijo v Kartel svobodinc, omogočili hitrejšo pot. Naj povem, da sta predlog podpisala tudi dva predstavnika Forza Italia, ki sta nato umaknila podpis, ker je medtem vložil svoj predlog senator Ettore Romoli. Vendar to dokazuje, da je tudi na desniški pogled na manjšino nekoliko drugačen.

To je nedvomno pozitivno, vprašanje pa je, ali bodo o zakonu sploh začele razpravljati ministrski komisiji in ali bo sploh prišel na dnevni red parlamentarne skupine.

BRATINA: Zaradi splošne italijanske situacije okolici ne niso najbolj ugodne. Obveznosti so za parlament dobesedno obremenjujoče in, ce parlament ne bo predčasno razpuščen, se bo moral spoprijeti z državnim proračunom in finančnim zakonom, morda tudi z ustavnimi reformami. Marsikaj pa bo odvisno od tega, kako se bodo jezenen zasakale stvari. Če se bo zakonodajna doba nadaljevala, bo morda nekaj prostora tudi za nas zakon. Mislim pa, da so nekateri stvari in dobe, da se je prodlo določilo za finansiranje dejavnosti manjšine. Mimogrede bi dodal, da

je edino leto, ko so bila skrcena sredstva za manjšino, tisto, ko je v zakladnem ministru sedel kot podtajnik tržaski poslanec Sergio Coloni.

Ko sva že pri teh sredstvih. V kolikšni meri je bilo sprejetje tega določila odraz odprtosti do manjšine in v kolikšni meri sad pritiska Slovenije?

BRATINA: Mislim, da je bil rezultat sad obeh dejavnikov. Moj vtis je, da se vedno imajo zaviralno vlogo nekatere sile v FJK, medtem ko je v parlamentu odprtost večja. Rekel bi, da se tudi ljudje, ki niso na naši strani, danes dobro zavedajo, kaj pomeni manjinsko vprašanje...

... se pravi...

BRATINA: Se pravi, da se zavedajo, da je zaščita manjšinske demokratična pravica, ki ji normalna država mora zagotoviti.

Kljub tej zavesti pa se v Italiji vse, kar zadeva manjšino, premika zelo počasi...

BRATINA: Ta problem bi postavil v širši okvir tega, kar

se dogaja v svetu. Bojim se, da prihodnost ni naklonjena manjšinam, saj kot ugotavlja Edgar Morin, je Sarajevo predstavljalo to, kar so si demokraciji Evropejci želeli v sirsem prostoru: strpnost, sožitje, razumevanje med narodi, demokratičnost...

... in Sarajevu je padlo.

BRATINA: Res je, vendar mislim, da toka zgodovine ni mogoče ustaviti in prej ali slej bo treba na vprašanje manjšin ustrezno odgovoriti.

V kolikšni meri so težavnosti italijansko-slovenski odnosi pogojevali in še pogjujejo priznanje pravic slovenske manjšine?

BRATINA: Nedvomno ti odnosi priznanje pravic pogujejo. Dodati pa moram, da sem na to vprašanje že nekajkrat opozoril zunanjo ministrico Susanno Agnelli, ki mi je vedno pritrčila, da mednarodni odnosi ne smejo pogojevati priznanja pravic manjšinam.

Verjetno je vplivalo tudi dejstvo, da je manjšina prepuščena pritisk Ljubljani, sama

pa bila dokaj odstopna.

BRATINA: Seveda, tudi to je vplivalo. Poleg tega pa igra veliko vlogo tudi nepoznavanje obsejnih stvarnosti. Naj povem v ponazoritev anekdoto. Ko smo pred nedavnim razpravljali o vstopu Avstrije v EZ, sem govoril tudi o želji obmejnih ljudi po sožitju in kot primer navedel vsakoliktvo srečanje v Kobaridu, na katerem na primer sodeluje tudi italijanski veleposlanik. Pri tem sem opozoril, da Kobarid ni več v Italiji. V dvorani ni nihče reagiral na to, pazneje pa se mi je približal Andrej in priznal, da se sicer sramuje, vendar je bil tudi on prepuščen, da je Kobarid se italijanski.

Ce se vrneva k zakonu. Katere so prve poteze, ki jih imate v načrtu, da bi pospešili njegovo parlamentarno pot?

BRATINA: Najprej se bom srečal s predsednikom senatske komisije za ustavna vprašanja Aldom Corasanitijem, ki je med podpisniki predloga, in z njim preučil možnost, da bi vprašanje manjšin dali na dnevni red komisije.

Ali je realno, da bi vprašanje zaščite prišlo na dnevni red?

BRATINA: V to res upam. Doslej ni bilo realno, da bi na dnevnem redu, z jesenjo pa bi lahko dobili nekaj prostora za tudi za našo zaščito. V vsedravnem okviru je to obratno vprašanje, saj ne sodi v srž političnega spopada.

Ali je koristno, da bi s pomočjo poslancev manjšinskih strank podoben predlog vložil v zbornici?

BRATINA: Mislim, da lahko koristi, če se tudi v zbornici oblikuje dovolj široko soglasje. Treba je izbrati med dvema možnostima: ali se vprašanje načne samo načelno ali pa se z velikim naporom zagotovi takemu predlogu soglasje in torej politično težo.

Marsikdo bi on tem lahko ironično pripomnil, da je imel zakonski predlog v prejšnjem mandatu sicer široko podporo, ki pa se je izkazala za brezpredmetno...

BRATINA: S tem ne soglašam. Mislim, da je soglasje pomembno. Tedanjsi široki soglasje - in naj dodam, da bi zakonski predlog ne prišel na dnevni red, tudi ko bi ga bili vložili že prvi dan - je bilo politično pomembno. Mislim, da isto velja tudi za sedanjí mandatno dobo.

V tem parlamentu smo pričra nekaterim protislovnim znakom. Morda najbolj emblematično je bilo srečanje slovenskih šolnikov z ministrom Lombardijem, ki je bil zelo vljuden, dejansko pa ni sprejel nobene obveze.

BRATINA: Teh stvari ne bi mešal. Nekaj je odnos strank, drugo srečanje z ministrom za šolstvo. Kaj bo obrodilo tisto srečanje, bomo videli v prihodnje. Mislim, da je bilo pozitivno že dejstvo, da nam je minister posvetil veliko časa in spoznal naše probleme. Če rezultata ne bo, bomo morali spet v Rimu.

Ob koncu. Kako bi cenil perspektive zaščitnega zakona?

BRATINA: Perspektive so odvisne od tega, koliko bo živel parlament. Če bo njegovo življenje dolgo, je nekaj možnosti, da kaj dosežemo. Če pa bo zapušččen v kratkem, bo treba začeti vse znova. V tem primeru se mi zdi, da bomo morali tudi mi razmisliti o svoji strategiji. Okrog nas se je vse spremenilo, mi pa vztrajamo pri običajnih prijemih.

Ali mislite na drugačne zahteve?

BRATINA: Ne. Mislim predvsem na drugačno mišljenje, na drugačen pristop, na drugačno upoštevanje različnih političnih dejavnikov. S Cankarjem bi lahko zaključil, da je tudi v primeru manjšine potrebno očiščenje in pomlajenje.